

УДК 336.13:316:4

DOI: 10.18524/2413-9998.2022.1(50).274720

В. М. Мельник,

доктор економічних наук, професор,
директор Державної освітньої установи
«Навчально-методичний центр з питань якості освіти»,
Державна служба якості освіти України.
вул. Металістів, 5-А, м. Київ, 03057, Україна
e-mail: melnik_viktor@ukr.net

І. Є. Чуркіна,

доктор економічних наук, доцент,
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж,
вул. Інглезі, 4-6, м. Одеса, 65070, Україна.
e-mail: churkina.irina0403@gmail.com

І. А. Ломачинська,

доктор економічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна.
e-mail: i.lomachynska@onu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Досліджено передумови та принципи формування та розвитку соціальної сфери в Україні. Визначено, що основним джерелом фінансування соціальної сфери є пряме бюджетне фінансування. З'ясовано, що бюджетні видатки фінансування соціальної сфери досить різнопланові, мають як державне, так і місцеве джерело фінансування, відрізняються за функціональним, відомчим, цільовим призначенням. Це ускладнює систему фінансування соціальної сфери, знижує рівень узгодженості між окремими інституційними складовими та рівнями, підвищує витрати на утримання та управління закладами соціальної сфери. З'ясовано, що пріоритетні напрямки державної політики та їх фінансування визначаються поточними фінансовими можливостями. Найбільш проблемним аспектом фінансування соціальної сфери залишається система міжбюджетних трансфертів. Узагальнено, що доречно створити умови для інтеграції всіх видів соціальної підтримки в єдину комплексну систему; дотримуватися програмно-цільового методу бюджетного планування і фінансування соціальної сфери; забезпечити перехід від моделі фінансування установ до моделі фінансування послуг; диверсифікувати джерела фінансування соціальної сфери; запровадити практики соціального замовлення та механізми державно-приватного партнерства; розширити автономію органів місцевого самоврядування з надання соціальних послуг відповідно до принципів фінансової децентралізації; сприяти розвитку ринку соціальних послуг правовими та

економічними інструментами тощо.

Ключові слова: соціальна сфера, соціальні послуги, державне регулювання, державне фінансування, бюджетні видатки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціально-економічний розвиток будь-якої країни спрямований на вирішення проблем і протиріч щодо забезпечення добробуту кожного члена суспільства. Це обумовлює існування соціальної сфери, на яку покладено виконання соціальних завдань, що мають першочергове значення для розвитку економіки та позитивно впливають на головну продуктивну силу суспільства – людину. Це досягається шляхом забезпечення гідного рівня матеріального добробуту й рівня життя людей, повної зайнятості населення, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили, підтримки незахищених верств населення, якісної системи охорони здоров'я, розвитку соціальної інфраструктури тощо [1].

Незважаючи на значну частку соціальних видатків у структурі видатків зведеного бюджету України, реалізація державних соціальних пріоритетів забезпечується неналежним чином. Це пов'язано із відсутністю цілісного та послідовного підходу до управління бюджетними коштами з урахуванням сучасних стратегічних викликів, що постають перед країною. Переважно бюджетні видатки на соціальні послуги стосуються короткострокових політичних цілей, які часто не відповідають можливостям української економіки, посилюють соціальну диференціацію, поглиблюють диспропорції розвитку соціальної сфери, а бюджетний інструментарій у цілому є недосконалим і виконує своє призначення фрагментарно. Більш того, нестабільність та кризові явища знижують ефективність функціонування соціальної сфери, яка набуває негативних тенденцій розвитку і не вирішує, а нагромаджує соціальні проблеми.

Оскільки соціальна сфера є важливою складовою забезпечення життєдіяльності суспільства, сприяє розвитку людини та відтворенню інтелектуального та людського капіталу, формуванню певного рівня та якості життя у суспільстві [2], вона повинна завжди бути в полі зору наукових досліджень та державної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти тенденцій та напрямів практичної реалізації соціальної функції бюджетної політики в Україні висвітлено в працях вітчизняних вчених, серед яких слід визначити, перш за все, Н. Винниченко, Л. Іщук, І. Канцур,

Е. Лібанову, Л. Лисяк, І. Лютого, Н. Овчарову, Ц. Огонь, Д. Полозенка, Н. Прокопенко, О. Ривак, Н. Танклевську, В. Чекіну, І. Чугунова та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Аналіз публікацій науковців свідчить, що у сфері управління видатками, особливо їхньої соціальної складової, дійсно існують серйозні труднощі, реальною ілюстрацією яких є поступове згортання бюджетних соціальних програм за умов постійного недофінансування. Більш того, питання ефективного розвитку соціальної сфери актуалізується у контексті пандемії COVID-19 та її наслідків, фінансової децентралізації тощо. Отже, для усвідомлення реалій української економіки та прийняття рішень щодо здійснення реформ у соціальній сфері уявляється необхідним проведення аналізу проблем бюджетного фінансування соціальної сфери та визначення напрямів їхнього розв'язання.

Постановка завдання. Головною метою цієї роботи є обґрунтування напрямів розвитку системи державного фінансування соціальної сфери в Україні у контексті забезпечення зростання соціально-економічного добробуту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оптимальні процеси у розвитку соціальної сфери пов'язані з активністю її інститутів, спрямованою на використання потенціалу суспільства на продукування економічних благ для людини, що проявляється у соціальному захисті інтересів кожної людини та доступності для неї основних ресурсів суспільства. Головною функцією соціальної сфери при цьому є відтворення й усебічне життєзабезпечення особистості та соціальної спільності на основі реалізації продуктивної, культурологічної функцій, функції соціального захисту та принципів гуманізму, соціальної справедливості, суспільної доцільності, економічної ефективності, пріоритеті держави у соціальному захисті населення, економічній самостійності місцевих органів влади.

Соціальна сфера як сектор економіки, в якому здійснюються виробництво, розподіл, обмін, споживання матеріальних благ, відбувається забезпечення розширеного відтворення людського капіталу за участю держави як гаранту економічного забезпечення соціально достатнього рівня життя населення містить дві основні галузі: 1) ринкова, або автономна, – торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування, житлово-комунальне господарство, туризм, доходні об'єкти рекреаційного комплексу; 2) неринкова, або бюджетна, – охорона здоров'я,

освіта, наука, культура та спорт, об'єкти рекреаційного комплексу, що вимагають державного чи регіонального (місцевого) фінансового втручання [3, с. 153; 4].

Сьогодні в Україні сформувались необхідні передумови розвитку соціальної сфери, до яких відносять: 1) наявність мережі об'єктів інституційної інфраструктури освіти, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення, громадського харчування, транспорту і зв'язку; 2) наявність інтелектуально-кадрового, освітнього та науково-дослідного потенціалу розвитку соціальної сфери; 3) покращення індексу людського розвитку; 4) збільшення обсягів грошових доходів та витрат населення, зменшення офіційного розриву між верствами багатого і бідного населення, зокрема у територіальному аспекті; 5) поступове зменшення чисельності населення за межею бідності; 6) покращення характеристик придбання населенням споживчих та непродуктових інвестиційних товарів, соціальних та інших послуг.

Утім соціальна сфера України на даному етапі є складною і динамічною, у якій відбуваються кількісні та якісні зміни, яка постійно змінює напрями розвитку та трансформації, характеризується низькою загальною ефективністю функціонування. Серед несприятливих передумов розвитку соціальної сфери слід відзначити зменшення ВВП на душу населення; наявність істотного соціального розшарування, у тому числі у територіальному аспекті; великий рівень тінізації ринку праці, зайнятості, доходів та витрат населення; високий рівень корупції та низький рівень ефективності правозастосування у сфері соціальних та державних послуг; нераціональність структури доходів та витрат населення, низький рівень державного фінансування підтримки та розвитку соціальної сфери; зменшення очікуваної тривалості життя, зменшення чисельності населення, звуження освітнього потенціалу; погіршення стану розвитку та якості функціонування об'єктів соціальної та житлово-комунальної інфраструктури; погіршення екологічної ситуації; ускладнення ситуації з глобальними захворюваннями тощо.

Основною формою фінансування соціальної сфери в Україні є прямі бюджетні видатки. Фінансування соціальної сфери за функціональним призначенням включає фінансування освіти, охорони здоров'я, навколишнього середовища, ЖКГ, духовного та фізичного розвитку, а також цілу низку дрібніших підсистем, що втілені в окремих інституціях. Зокрема, фінансування соціального захисту у випадку не-

працевдатності, виплата забезпечення пенсіонерам, ветеранам війни та праці, учасникам бойових дій та антитерористичної операції, забезпечення молодих й багатодітних сімей, дітей та молоді, виплати по безробіттю, а також фінансування на фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту та іншої діяльності у сфері соціального захисту.

Протягом 2014 – 2021 рр. в Україні спостерігається зростання абсолютних значень видатків бюджету на соціальну сферу (табл. 1), однак їх частка як у ВВП, так й у загальних видатках бюджету скорочується, що свідчить про інституційну недооцінку значення соціальної сфери та неефективність механізму її бюджетного фінансування.

У контексті цього аналіз механізму бюджетного фінансування соціальної сфери в Україні дозволяє виявити низку проблем, які потребують розв'язання. Так, бюджетні видатки, спрямовані на фінансування соціальної сфери досить різнопланові, мають як державне, так і місцеве джерело фінансування, відрізняються за функціональним, відомчим, цільовим призначенням. У цілому це ускладнює систему фінансування соціальної сфери, знижує рівень узгодженості між окремими інституційними складовими та рівнями, підвищує витрати на утримання та управління закладами соціальної сфери. Проблема поглиблюється і тим, що бюджетне фінансування відбувається виключно через Державну казначейську службу України, і навіть адресна соціальна допомога адмініструється спеціальною інституцією, відповідним відомством або міністерством.

Таблиця 1

Динаміка видатків бюджету соціального призначення в Україні у 2014–2021 рр., млрд. грн.

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ВВП	1586,9	1988,5	2383,2	2982,9	3558,7	3974,6	4194,1	5459,6
Видатки бюджету усього	523,1	679,9	835,6	1056,8	1250,2	1370,1	1548,2	1848,4
зокрема соціальний захист та соціальне забезпечення	138,0	176,3	258,3	285,8	309,3	321,8	346,7	367,3

освіта	100,0	114,1	129,4	177,8	210,0	238,8	252,3	312,9
охорона здоров'я	57,2	71,0	75,4	102,4	115,8	128,4	175,9	203,6
охорона навколишнього середовища	3,5	5,5	6,3	7,3	8,2	9,7	9,1	10,6
житлово-комунальне господарство	17,8	15,7	17,5	27,2	30,3	34,5	32,2	56,9
духовний та фізичний розвиток	13,9	16,2	16,9	24,3	29,0	31,6	31,7	43,4
Частка соціальної сфери у ВВП, %	20,8	20,1	21,1	20,9	19,7	18,7	20,4	18,2
Частка соціальної сфери у видатках бюджету, %	63,2	58,7	60,3	59,1	56,2	55,8	54,8	53,8

Джерело: складено за даними [5]

На практиці, у процесі планування бюджетного фінансування соціальної сфери в Україні пріоритетні напрямки державної політики та їх фінансування визначаються фінансовими можливостями. У результаті відбувається відхилення поточних витрат від стратегічних програм соціальної політики, спостерігається недовиконання видаткової частини бюджету, а недостатня якість соціальних послуг призводять до неповного та неякісного виконання в цілому функції держави у сфері соціального захисту населення. Більш того, в умовах нестабільності економіки втрачається зміст впровадження програмно-цільового методу бюджетування. Як наслідок, існує забагато програм, які не відповідають ні пріоритетам, ні ресурсним можливостям держави, програм, які визнано неефективними, а також відсутнє наступництво в частині завершення державних програм, що ставить під сумнів ефективність витрачання бюджетних коштів у минулі роки [6].

Найбільш проблемним аспектом фінансування соціальної сфери залишається система міжбюджетних трансфертів. В умовах децентралізації бюджетних видатків, пропорції та межі в соціальній

сфері залишаються нечіткими та розмитими, а на тлі розмаїтості підсистем відбувається дублювання одних функцій та втрата інших. Оскільки існуюча система розпорядників бюджетних коштів створювалась із позиції ефективного розподілу обмежених фінансових ресурсів, видатки розподіляються за видами бюджетних установ, а не за їх функціональним призначенням. Таким чином, система міжбюджетних трансфертів та субвенцій на практиці виявляється недостатньо прозорою, містить занадто багато проміжних ланок та розпорядників, що призводить до розпорошення фінансування галузі на утримання адміністративного апарату, а децентралізація в цілому виключає можливість усунення регіональних посередників. Недосконалість системи міжбюджетних трансфертів та субвенцій зумовлює виникнення глибших соціально-економічних проблем, що полягають у втраті мотивації місцевих органів влади до оптимізації видатків на соціальні програми, економії відповідних коштів та підвищення ефективності їх використання [7; 8]. Місцеві органи самоврядування не мають достатнього маневрового простору в розподілі зібраних податкових коштів та інструментів для їх збільшення й контролю. Таким чином, втрачається зміст децентралізації як економічного механізму, що призводить до погіршення кінцевого результату реалізації соціальних заходів.

Отже, механізм фінансування соціальної сфери України потребує перегляду на інституційному рівні його реалізації, на рівні його складу та структури. Важливим є дотримання обраних та ухвалених стратегій у довгостроковому періоді з мінімальними тактичними відхиленнями, а також розширення джерел фінансування соціальних послуг. У контексті цього доречно створити умови для інтеграції всіх видів соціальної підтримки в єдину комплексну систему; дотримуватися програмно-цільового методу бюджетного планування і фінансування соціальної сфери; забезпечити перехід від моделі фінансування установ до моделі фінансування послуг; запровадити практики соціального замовлення та механізми державно-приватного партнерства; розширити автономію органів місцевого самоврядування з надання соціальних послуг відповідно до принципів фінансової децентралізації; сприяти розвитку ринку соціальних послуг правовими та економічними інструментами тощо.

Застосування програмно-цільового метода передбачає, що всі заплановані на поточний рік видатки відповідають стратегічній цілі га-

лузі: забезпечення належного рівня соціального захисту та якості соціальних послуг. Отже, кожен учасник бюджетного процесу, на кожному етапі є зацікавленим у досягненні кінцевої мети. Саме у такому контексті можлива трансформація мети суб'єктів соціальної сфери – від освоєння бюджетних коштів до досягнення чітко стратегічної цілі. Важливим інструментом при цьому є бюджетні норми та нормативи, що дозволить об'єктивно та справедливо перерозподіляти бюджетні ресурси, з урахуванням соціально-економічного розвитку територій, рівня доходів громадян, демографічної ситуації та інших факторів. Утім це потребує переглянути соціальні нормативи та стандарт, більшість з яких сформовані за залишковим принципом, не відображають реальних економічних потреб населення і не гарантують гідний рівень та якість життя.

Позитивним у вирішенні вищезазначених проблем є поступове розширення джерел фінансування соціальних заходів в Україні через залучення коштів фізичних і юридичних осіб, недержавних страхових фондів, кошти громадських і благодійних організацій, зовнішнє та внутрішнє кредитування. Практика такого фінансування особливо поширилась у період пандемії COVID-19, є прогресивною та перспективною, як свідчить закордонний досвід. Її ефективне застосування в Україні можливе за умови подолання корупційних схем та забезпечення прозорості соціальної сфери. Страхові компанії, з метою одержання додаткових страхових надходжень, цілком здатні перебрати на себе функції соціального та медичного страхування у формі державного замовлення або внесків страховиків, але виключно за умови впевненості у повноті та своєчасності бюджетних надходжень, прозорості їх розміщення відсутності корупційних елементів. Щодо благодійних фондів та громадських організацій, вони все ще зіштовхуються із бюрократичними процесам, недосконалим законодавством та нерозвиненістю чи відсутністю стандартів здійснення добродійної діяльності, браком економічних стимулів для благодійників, дефіцитом кваліфікованих співробітників, низьким рівнем довіри громадськості, а тому віддають перевагу самостійному вибору одержувача допомоги.

У контексті диверсифікації джерел фінансування соціальної сфери невіршеним питанням залишається питання медичного соціального страхування. Недостатнє бюджетне фінансування медицини спонукає до пошуку ефективної моделі медичного страхування в Україні, не зва-

жаючи на всі перестороги. Немає ідеальної моделі, треба знайти ту, яка найкращим чином буде задовольняти потреби населення. Разом із тим потрібний аналіз можливих позитивних та негативних наслідків. З одного боку, медичне страхування може стати однією зі складових єдиної організаційної структури управління та системи функціонування за всіма видами соціального страхування, що призведе до ефективного фінансування шляхом економії витрат у розрахунку на одну застраховану особу, дозволить застосувати позитивний досвід у здійсненні загальнообов'язкового виду соціального страхування у порівнянні з ринковими компаніями. З іншого боку, це може створити додаткові бюрократичні структури, збільшити бюджетне фінансування через додаткові витрати на створення нового фонду, посилити тінізацію та корумпованість, зловживання, що може вплинути на якість надання медичних послуг. Запровадження соціального медичного страхування стримується через низку проблем організаційного та методологічного характеру, а успіхи державної політики в цій сфері стануть можливими лише після вирішення питань визначення переліку страхових послуг, окреслення контингенту населення – платників страхових внесків та визначення їх розміру.

Доцільним є і залучення до надання соціальних послуг громадських організації та благодійний фондів шляхом конкурсного розміщення грантів та субвенцій. Диверсифікація виконавців державного замовлення з метою зниження їх вартості та підвищення якості має стати пріоритетним напрямком оптимізації системи державного фінансування соціальної сфери. Так вже сьогодні можна проводити розміщення грантових, субсидійних, субвенційних коштів соціальної сфери публічним шляхом з використанням системи «ProZorro». Утім для цього слід визнати, що значна кількість нормативів усе ще не залишає простору для впровадження комерційних і ринкових підвалин регулювання, оскільки спрямовані на максимальне соціальне охоплення населення.

Ще одним дієвим механізмом може стати розвантаження сфери соціального забезпечення за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб шляхом відмови від бюджетного компенсування вартості пільг. Такі пільги можуть надаватися самими постачальниками послуг (пільги по оплаті комунальних послуг, оплаті навчання, проїзду в транспорті тощо). Звісно, це може призвести до зростання вартості пільгових послуг, але це можна не допустити одночасним послабленням податково-

го навантаження на працездатне населення з метою вивільнення необхідних коштів. Слід визнати, що бюджетні компенсації вартості пільгових послуг залишаються одним із найбільш корумпованих механізмів, який не виправдав прямої економічної ефективності та потребує перегляду.

Для удосконалення системи міжбюджетних трансфертів щодо соціальних послуг доцільно при розрахунку розміру міжбюджетних трансфертів використовувати статистичні дані кількості населення із урахування внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованих територій; переглянути використання показнику фактичного надходження податку на доходи фізичних осіб при розрахунку реверсної дотації, оскільки в умовах погіршення макроекономічної ситуації це призведе до зниження показника податкоспроможності території та звужить коло регіонів-донорів, більш того, без урахування тіньової зайнятості показник є недостатньо коректним; у розрахункових показниках міжбюджетних трансфертів доцільно врахувати підвищення тарифів на комунальні послуги; передбачити надання додаткової дотації на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок податкових пільг; розробити стандарти надання державних послуг у галузі освіти та охорони здоров'я як основи для визначення розміру субвенцій.

Висновки та пропозиції. У сучасних умовах набуває особливої актуальності питання підвищення ефективності бюджетних видатків, посилення їх цільового використання бюджетними закладами соціальної сфери, встановлення взаємозв'язку між кінцевими результатами діяльності бюджетних закладів та обсягами їх фінансування. Попри багаторівневий та багатоканальний характер фінансування соціальної інфраструктури, основним джерелом фінансових ресурсів, що забезпечують її функціонування і розвиток, є державний і місцеві бюджети.

Відповідно, до основних підходів щодо вдосконалення наповнення бюджету та оптимального фінансування соціальної сфери слід віднести наступні: розширення сфер використання ринкових інструментів соціального захисту (підтримка обов'язкового і запровадження добровільного страхування, розвиток накопичувальних страхових систем, задоволення диференційованого попиту на різні соціальні послуги тощо) через механізм діяльності державних пенсійних фондів, інститутів медичного страхування; нетрадиційні форми залучення коштів господа-

руючих суб'єктів та домогосподарств; розширення сфери платності соціальних послуг диференційованої якості; залучення ресурсного потенціалу некомерційного сектору до реалізації соціальних програм тощо. Важливими напрямками підвищення ефективності механізму фінансового забезпечення соціальної сфери при цьому є: посилення відповідальності за нецільове використання коштів; оптимізація повноважень щодо розмежування видатків між органами влади всіх рівнів; залучення неурядових організацій до надання соціальних послуг із метою підвищення їх якості тощо.

Отже, ключовими напрямками оптимізації системи фінансування соціальної сфери є: інтеграція приватного сектору економіки в соціальні процеси; розширення повноважень органів місцевого самоврядування в частині розподілу коштів; дотримання програмно-цільового підходу при формуванні щорічних бюджетів; виявлення і відмова від неефективних соціальних механізмів; забезпечення прозорості міжбюджетних трансфертів соціальної галузі. За умов дотримання означених напрямків стає можливою розробка сучасних прогресивних та ефективних методик фінансування соціальної сфери.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 № 2017-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.
2. Ломачинська, І. Бюджетно-податкове регулювання соціальних аспектів економічного розвитку. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2016. Т. 21, вип. 4 (46). С. 188-191.
3. Канцур, І. Розвиток соціальної сфери у контексті бюджетно-податкової політики (питання теорії і практики). Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 3. С. 23-28.
4. Оксьом, І. Адміністративно-правові основи регулювання соціальної сфери за умов розвитку інформаційного суспільства. Публічне право. 2019. № 2. С. 52-60
5. Видатки зведеного бюджету України 2014-2021. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/>
6. Смеляненко, Л., Москвіна, В. Формування концептуальної моделі трансфертної політики в соціальній сфері України. Інноваційна економіка. 2019. № 5-6.
7. Завадська, О. Соціальний діалог як основа реформування соціальної сфери в Україні. Економічні науки. Серія : Регіональна економіка. 2018. Вип. 15. С. 94-99.
8. Ломачинська, І., Щур, Р. Соціально-економічні ефекти бюджетно-податкової децентралізації. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2017. Т. 22, вип. 5 (58). С. 180-183.

Стаття надійшла 21.12.2021 року

V. M. Melnyk,

Doctor of Economic Sciences, Professor
Director of State Educational Institution
«Educational and Methodical Center
of Quality of Education»,
State Service of the Quality of Education of Ukraine
5-A, Metalistiv St., Kyiv, 03057, Ukraine
e-mail: melnik_viktor@ukr.net

Ye. Churkina,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Odesa College of Trade and Economics
4-6, Inglezi St., Odesa, 65070, Ukraine
e-mail: churkina.irina0403@gmail.com

I. A. Lomachynska,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Odesa I. I. Mechnykov National University
24/26, Frantsuzkyi bulvar, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: i.lomachynska@onu.edu.ua

SPECIFIC ASPECTS OF THE STATE FINANCING OF THE SOCIAL SPHERE IN UKRAINE

The prerequisites and principle of the formation and development of the social sphere in Ukraine have been studied. It was pointed out that despite the multilevel and multichannel nature of the social infrastructure financing, the state and local budgets are the main source of the financial resources that ensure the social sphere functioning and development. It was specified that the budget expenditures for financing the social sphere are versatile and have both state and local financing source and differ according to their functional, departmental and target designation. This factor complicates the social sphere financing system, decreases the level of coordination between individual institutional components and levels, and increases the costs of maintaining and management of the social sphere institutions. It is clarified that the priorities of the state policy and their financing depend on the current financial possibilities. The most problematic aspect of the social sphere financing is still the system of the inter-budgetary transfers. The important directions for improving efficiency of the social sphere financial support are: harsher punishment for the non-purpose use of the funds; optimization of the authority pertaining to the distribution of expenditures between authorities at all levels; involvement of the non-governmental organizations in provision of social services with a view of improving their quality, etc. The general conclusion is that it is expedient to set up conditions for integrating all kinds of social support so as to make a unified complex system; adhere to the program management method of budgetary planning and social sphere financing; ensure transition from the model of financing institutions to the model of service financing; diversify the social sphere sources of financing; implement the practices of social service procurement and mechanisms of the

public private partnership; extend autonomy of the local self-government so as to provide social services in accordance with the principles of decentralization of funding; and facilitate the development of the social services market using the legal and economic tools, etc. Provided the indicated activities are adhered to, it becomes possible to develop modern, advanced and effective methods of the social sphere financing.

Keywords: social sphere, social services, public control, state financing, budgetary expenditures.

References

1. The Law of Ukraine. (2000). On State Social Standards and State Social Guarantees. Dated 05.10.2000, No. 2017-III. Kyiv : Rada.
2. Lomachynska I. (2016). Budget and tax regulation of social aspects of economic development [Fiscal regulation of social aspects of economic development]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Ekonomika – Odessa National University Herald. Economy.* Vol. 21, Issue 4(46), pp. 188–191. [in Ukrainian]
3. Kantsur I. (2012). Rozvytok sotsial'noyi sfery u konteksti byudzhethno–podatkovoyi polityky (pytannya teorii i praktyky) [Development of the social sphere in the context of budget and tax policy (issues of theory and practice)]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine.* No. 3, pp. 23–28. [in Ukrainian]
4. Oksyom I. (2019). Administratyvno-pravovi osnovy rehulyuvannya sotsial'noyi sfery za umov rozvytku informatsiynoho suspil'stva [Administrative and legal bases of social sphere regulation under information society development]. *Publiche pravo – Public law.* No. 2, pp. 52–60. [in Ukrainian]
5. Vydattyk zvedenoho byudzhetu Ukrainy 2014-2021 [Ukraine Consolidated Govt Budget 2014-2021]. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/>
6. Yemelyanenko, L., Moskvina, V. (2019) Formuvannya kontseptual'noyi modeli transfertnoyi polityky v sotsial'niy sferi Ukrainy [Formation of a conceptual model of transfer policy in the social sphere of Ukraine]. *Innovative economy.* № 5–6. [in Ukrainian]
7. Zavadska, O. (2018). Sotsial'nyy dialoh yak osnova reformuvannya sotsial'noyi sfery v Ukraini [Social dialogue as a basis of reforming of social sphere in Ukraine]. *Ekonomichni nauky. Seriya : Rehional'na ekonomika – Economic sciences. Series: Regional economy.* Issue 15, pp. 94–99. [in Ukrainian]
8. Lomachynska, I, Schur, R. (2017). Sotsial'no-ekonomichni efekty byudzhethno-podatkovoyi detsentralizatsiyi [Socio-economic effects of fiscal decentralization]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Ekonomika – Odessa National University Herald. Economy.* Vol. 22, Issue 5(58), pp. 180–183. [in Ukrainian]